

ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
สถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอ็กมัย

นายชนกฤช ธาราทรัพย์อ่อนันต์*
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอ็กมัย 6 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน โดยจำแนกเพศและประสบการณ์ในการทำงาน คัดเลือกโดยการสุ่มแบบง่าย (Sample Random Sampling) ค่าความเชื่อมั่นที่ .89 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่า t – test และทดสอบการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน One Way Analysis of Variance

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ได้เจริญเติบโต และเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ไม่ว่าสังคมท้องถิ่น หรือสังคมเมือง เนื่องมาจากการพัฒนาทางด้าน วิถีชีวิต สิ่งปลูกสร้าง เทคโนโลยี หรือข้อมูล ข่าวสารสารสนเทศ หรือเรียกได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ สิ่งต่างๆเหล่านี้ทำให้เกิดภาวะวิกฤตต่างๆมากมายไม่ว่าจะเป็นวิกฤตทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง สิ่งเหล่านี้ประชาชนจะต้องได้รับผลกระทบกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หน่วยงานภาครัฐจึงต้องมีวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สอดคล้องกับภาวะวิกฤตดังกล่าว โดยการนำหลักการบริหารราชการมาเป็นเครื่องมือ ในการบริหารงานในหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ และเกิดความสงบสุขของบ้านเมือง ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องโดยตรง กับประชาชนในยุคโลกาภิวัตน์ ความพยายามในการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) สำหรับคนไทยโดยเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของภาครัฐมากขึ้นการปกครองที่โปร่งใส สามารถถูกตรวจสอบโดยประชาชนมากขึ้น เพื่อประกันเรื่องนอรรายธรรมาภิบาลและความไม่มีประสิทธิภาพการบริหารงานอย่างโปร่งใส ให้มี

คุณภาพ หลักธรรมาภิบาลจึงเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของทุกองค์กร ไม่ว่าหน่วยงานราชการหรืองานเอกชน หรือระบบการศึกษาก็มีปัญหาในทุกระดับที่ผ่านมากระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนต้องโปร่งใส คือการตรวจสอบได้และอธิบายได้ทุกขั้นตอน ต้องมีผู้รับผิดชอบ นอกจากการบริหารและจัดการศึกษาตามอำนาจที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนแล้ว รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการเพื่อบริการประชาชน ให้มีความพึงพอใจในการบริการภาครัฐมากขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าว สำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2554 ขึ้น เพื่อให้ทุกกระทรวง ทบวง กรมและส่วนราชการถือปฏิบัติ การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่นักเรียน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคล หลักการดังกล่าวได้แก่ ด้านนิติธรรม ด้านคุณธรรม ด้านความโปร่งใส ด้านความมีส่วนร่วม ด้านความรับผิดชอบ และด้านความคุ้มค่า หลักธรรมาภิบาลสามารถบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานของสถานศึกษา ได้แก่ขบประมาณ การบริหารงานบุคคล การดำเนินงานด้านวิชาการและการบริหารทั่วไป ซึ่งเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง มีความสุข ต่อสังคมสืบต่อไปการบริหารงานโรงเรียนมีความสำคัญต่อการดำเนินงานในองค์กร ดังนั้นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้กำหนดแผนงาน โครงการเพื่อบริหารจัดการโรงเรียน ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่มีไว้แล้วนั้น ดังกล่าวอย่างจริงจัง และยังสามารถสร้างหลักธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในระบบโรงเรียน บุคลากรของโรงเรียน บริหารงานโดยยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรม เปิดโอกาสให้คณะครูและนักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อบังคับต่างๆ ที่จะมืผลบังคับใช้กับโรงเรียน การนำหลักธรรมาภิบาลหรือที่เรียกว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการดำเนินงานที่จะสามารถนำเข้ามาประยุกต์ใช้กับโรงเรียนสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการดำเนินงานขององค์กรต่อไป

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอกมัย ว่ามีระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามธรรมาภิบาลอย่างไร อีกทั้งได้เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลเป็นอย่างไร และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเป็นข้อมูลเชิงการปฏิบัติสำหรับพัฒนาต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสม เพื่อวางแผนจัดการบริหารสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษารายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนนานาชาติเอกมัย
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอกมัย จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ทำงาน

ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมุ่งศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนนานาชาติเอกมัย ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Law) ด้านหลักคุณธรรม (Ethics) ด้านหลักความโปร่งใส (Transparency) ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation) ด้านหลักความรับผิดชอบ (Accountability) และด้านหลักความคุ้มค่า (Value of Money)

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1. ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนนานาชาติเอกมัย ปีการศึกษา 2559 จำนวน 150 คน

1.2.2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนนานาชาติเอกมัย กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan, D.W. อ้างถึงใน ภาวิดา ธาราศรีสุทธี และ ศิริพงษ์ เสาภา彦 ,2559, หน้า 132) ที่จำนวนประชากร 150 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน คัดเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง และค่าความเชื่อมั่น โดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิกرونบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .83 โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวข้องกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และประสบการณ์ทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนนานาชาติเอกมัย เป็นมาตรฐานประมาณค่า มี 5 ระดับ คือ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความพึงพอใจระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ 5, 4, 3, 2, และ 1 แบ่งเป็น 6 ด้าน จำนวน 36 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม คำถามเป็นแบบปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และประสบการณ์
2. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนนานาชาติเอกมัย โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยภาพรวมแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนนานาชาติเอกมัย จำแนกตาม เพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)
4. เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนนานาชาติเอกมัย จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปเป็นข้อๆดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 108 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยมีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 6-10 ปี มากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี และมีประสบการณ์ในการทำงาน 11-15 ปี ตามลำดับ

2. ครูมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนนานาชาติเอกมัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความ

โปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีเพศต่างกันต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอ็กมัย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอ็กมัย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนนานาชาติเอ็กมัย พบประเด็นที่น่าสนใจควรนำอภิปรายผล ดังนี้

1. ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนนานาชาติเอ็กมัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สืบเนื่องมาจาก วุฒิภาวะของผู้บริหารซึ่งมีการบริหารอย่างตรงไปตรงมา มีความเป็นธรรมสูง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า ทั้งนี้เนื่องมาจากโรงเรียนนานาชาติเอ็กมัยได้มุ่งเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเนื่องจากเป็นองค์กรทางศาสนา การปฏิบัติงานให้เกิดความโปร่งใสตามหลักความเชื่อ อีกทั้งผู้บริหารมีความเป็นมืออาชีพ มีความรู้ความสามารถมีทักษะในการบริหารงานอย่างเสมอภาคโดยที่หยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เชิดชูคุณธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหากษัตริย์ วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) (2550, หน้า 25 – 32) กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการ บริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคง และสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงาน ให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละคนและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบา ภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิศสมัย หมกทอง (2554, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่าความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของชื่นกมล กุมารสิทธิ์ (2553, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาและทำการวิจัยเรื่อง

สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้วิจัยอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านหลักนิติธรรม ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนนานาชาติเอกมัย ด้านหลักนิติธรรม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดกฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆที่เป็นข้อตกลงร่วมกัน โดยที่บุคลากรพร้อมใจกันปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551, หน้า 20) กล่าวถึง หลักนิติธรรมว่า การปกครองจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรม และถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระไวพจน์ สีลเตโช (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนด้านหลักนิติธรรมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุจิตรา มีจำรัส (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนด้านหลักนิติธรรมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านหลักคุณธรรม ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนนานาชาติเอกมัย ด้านหลักคุณธรรม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร นักเรียนและในสังคม โดยรอบของสถานศึกษา อีกทั้งยังรณรงค์ให้บุคลากรยึดถือหลักการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม โดยปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความจริงใจต่อกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2552, หน้า 5) กล่าวว่า คุณธรรม คือ หลักแห่งความดีงามที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หลักธรรมที่ควบคู่กับคุณธรรมคือ จริยธรรม คือ ข้อที่เป็นหลักแห่งการประพฤติ ปฏิบัติระหว่างบุคคล คุณธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร ผู้ที่ขาดคุณธรรมย่อมเป็นเหตุผล ของความเสื่อม บุคคลในหน่วยงานมักจะแตกแยก ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานลดลง พร้อมทั้งเสนอแนะให้ผู้บริหารการศึกษายึดถือ หลักคุณธรรมตามแนวคิดของศาสนา ปรัชญาและแนวคิดดั้งเดิมของผู้บริหารไทย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2543, หน้า 10) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักคุณธรรมว่าจะต้องยึดมั่นในความ ถูกต้องดีงามในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างสังคม มีความซื่อสัตย์จริงใจ ขยัน อดทนมี

ระเบียบวินัย และประกอบอาชีพที่สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย แสงทอง (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานสถานศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักคุณธรรม อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิศสมัย หมกทอง (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่าความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

1.3 ด้านหลักความโปร่งใส ครูมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอมมี ด้านหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนได้มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานที่สำคัญให้บุคลากรหลายคนเพื่อลดความเสี่ยงจากความผิดพลาดหรือทุจริต อีกทั้งยังเปิดเผยข้อมูลให้แก่บุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษาทราบตามความเป็นจริง โดยมีการจัดระบบการดำเนินงานที่ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งสถานศึกษาได้จัดให้มีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของบุญบง ชัยเจริญวัฒน์ (2556, หน้า 38) ได้กล่าวว่า หลักความโปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาลของ สถาบันอุดมศึกษา หมายถึง การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ ช่วยให้การดำเนินงานของภาครัฐและเอกชนปลอดภัยจากการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมเมศวร์ คำผาบ (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือหลักความโปร่งใส นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมคิด มาวงศ์ (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็น ของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดระยอง จันทบุรี อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านหลักความรับผิดชอบต่อ ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบต่อผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอมมี อยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรในสถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อความผิดพลาดจากการปฏิบัติงานอันเกิดจากผู้ได้

บังคับหรือตนเอง อีกทั้งมีการใส่ใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะแก้ไขอยู่เสมอ โดยการผลักดันและสนับสนุนของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีความตั้งใจวิริยะอุตสาหะในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2543, หน้า10) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักความรับผิดชอบว่าจะต้องมีความตระหนัก ในสิทธิหน้าที่ของตนและผู้อื่น สำนึกและรับผิดชอบในการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาใส่ใจ และกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง เคารพในความ คิดเห็นที่แตกต่าง และมีความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเองตาม บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ รัตนมณี (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดไพโรวัลย์ ชاکโร(2558, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านหลักการมีส่วนร่วม ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอ็กมัย อยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารได้ส่งเสริมให้บุคลากรทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้บุคลากรทั้งภายในและบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในการกำหนดความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของสถานศึกษา ยังมีการจัดตั้งคณะสรุปผลการประเมินและกำหนดแนวทางปรับปรุงสถานศึกษา โดยให้อิสระทางความคิดสามารถเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาองค์กรได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของวันชัย วัฒนศัพท์ (2549, หน้า 28) ได้กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการ สื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะได้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุน จากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐและมีส่วนร่วม การแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน และ เฉลิม เกิดโมลี (2553, หน้า 3) ได้กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้ใช้ คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมคิดตัดสินใจ ขั้นตอนต่างๆของกิจกรรมหนึ่งๆ ด้วยตนเองหรือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมีเสรีภาพและเสมอภาค สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาคำพิง ฐรีปัญญากร (2554, บทคัดย่อ)

ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากทุก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิกร นวโชติรส (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากทุกด้าน

1.6 ด้านหลักความคุ้มค่า ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่าของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอ็กมัย อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรสถานศึกษาให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการใช้ทรัพยากรที่อยู่อย่างคุ้มค่าและใช้อย่างจำกัด เช่น งบประมาณ สถานที่ และบุคลากรเป็นต้น เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งยังนำนวัตกรรมเพื่อมาปรับเข้ากับระบบช่วยให้การทำงานมีความฉับไวและรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของสมาน รังสีโยกฤษฎ์ (2553, หน้า 21) ได้กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลว่า เป็นการบริหารที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคคล และมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีการดำเนินการและการใช้บริหารประชาชนที่ให้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจและกระตุ้นการพัฒนาของสังคมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง สังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ และสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2543, หน้า10) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักความคุ้มค่าว่า สถานศึกษาจะต้องมีการ บริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของเยาวชน และประชาชนที่สถานศึกษารับผิดชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของเสริม เกื้อสังข์ (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครตรัง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัมพร พุดมี (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอ็กมัย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่าง อันเกิดจากการบริหารงานของผู้บริหารที่ให้ความเสมอภาคกับทุกภาคส่วนเพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยทุกคนปฏิบัติหน้าที่ของ

ตนเองเต็มความสามารถมิได้คำนึงถึงความแตกต่างทางเพศ ด้วยการสนับสนุนการรณรงค์และการบริหารงานที่ดีของผู้บริหารตามแบบหลักธรรมาภิบาล สอดคล้องกับแนวคิดของสมพงษ์ เกษมสิน (2552, หน้า 22) กล่าวว่า การบริหาร คือการใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากร การบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิโยภยกุล (2546, หน้า 23) กล่าวว่า การบริหารงานเป็นการ ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน 1) ทางโครงสร้างเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา 2) ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย 3) ทางปฏิบัติการเป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์กันหรือร่วมทำปฏิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิกร นวโชติรส (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนคร ขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิศ สมัย หมกทอง (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ด้านเพศไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีประสบการณ์ที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนานาชาติเอกมัย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ มีหลักธรรมาภิบาล ให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการทำงาน แม้ประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันแต่ความพึงพอใจที่มีต่อผู้บริหารนั้น ไม่แตกต่างกันแสดงให้เห็นถึงความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่สามารถดำเนินตามหลักธรรมาภิบาลได้อย่างประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระไวพจน์ สีลเตโช (2551, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของครูผู้สอน ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอนและระดับชั้นที่สอน ไม่มีความสัมพันธ์ระดับความคิดเห็น ต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษามัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษณา เบ้านาค (2556,

บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของบุคลากร โรงเรียนวัดสุทธาวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ชลบุรี เขต 3 พบว่าการแสดงพฤติกรรมตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู และบุคลากร โรงเรียนวัดสุทธาวาสที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน อยู่ในระดับค่อนข้างบ่อยซึ่งไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1. ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารควรพิจารณากฎระเบียบต่างๆที่ใช้ในสถานศึกษา ปัจจุบันให้มีความทันสมัยเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษาโดยยึดผลประโยชน์ของบุคลากรและสถานศึกษาเป็นหลัก

1.2. ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรตระหนักถึงข้อเสนอแนะจากบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการที่เพิ่มประสิทธิภาพ อีกทั้งการพิจารณาคุณสมบัติของบุคลากรที่รับเข้าทำงานอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียมกัน

1.3. ด้านหลักความโปร่งใส เปิดช่องทางการร้องเรียนหรือการเสนอแนะต่างๆเพื่อประโยชน์โดยรวมของสถานศึกษา อีกทั้งยังพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่มีคุณภาพเท่าทันนวัตกรรม

1.4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม การคัดสรรตัวแทนครูที่มีประสบการณ์ เข้าใจวัฒนธรรมองค์กร และรู้ถึงบริบทที่แท้จริงของโรงเรียน อีกทั้งเป็นผู้ที่ครูส่วนใหญ่ให้ความไว้วางใจ

1.5. ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการเข้าร่วมการประชุมที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังตั้งกฎระเบียบในการเข้าประชุม

1.6. ด้านหลักความคุ้มค่า 1)ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งส่งเสริมกระตุ้นแรงจูงใจบุคลากร 2)การกระจายผลประโยชน์ เช่น สวัสดิการไม่เท่าเทียมกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาต่อไป

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารงาน

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบการทำงานของบุคลากรตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีคุณภาพในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). “การพัฒนาประชาคมเมืองเพื่อความเป็นเมืองน่าอยู่”, รัฐสภาสาร.ปีที่ 51 ฉบับที่ 2 (กันยายน 2551).

ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2552). *คุณธรรมและจรรยาวิชาชีพของผู้บริหารการศึกษา*. นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญบง ชัยเจริญวัฒน์. (2556). *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2549). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย.

สมพงษ์ เกษมสิน. (2552). *การบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์.

สมาน รังสิโยกฤษฎ์. (2553). *การบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

สมาน รังสิโยกฤษฎ์. (2553). *การบริหารราชการไทย - อดีต ปัจจุบัน และอนาคต*. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2543). *คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยกฤษฎ์. (2536). *หลักการบริหารเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ก.พ.

กฤษณา เป้าานาค. (2556). *การศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลผู้บริหารตามความคิดเห็นบุคลากรของโรงเรียนวัดสุทธาวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ชลบุรี เขต3: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*.

ชื่นกมล कुमारตีธี. (2553). *สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.

- นิกร นวโชติรส. (2550). *การบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น*. การศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต; บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- พรหมเมศวร์ คำผาบ. (2550). “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พระไวยพจน์ สีลเตโช. (2551). “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร”. ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาลำพิ่ง ชีรปญโญ. (2554). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย; มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- พระปลัดไพรวัลย์ ชาคโร. (2558). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย; มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- พิศสมัย หมกทอง. (2554). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุจิตรา มีจำรัส. (2550). “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา”. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมคิด มาวงศ์. (2554). *การศึกษากาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- เสริม เกื้อสงข์. (2551). *การศึกษากาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครตรัง*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ภูเก็ต: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

วิรัตน์ รัตนมณี. (2550). การศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย; คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

อัมพร พุดมี. (2551). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. การศึกษาอิสระศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต; บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

อรทัย แสงทอง. (2551). “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานสถานศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.